

KUUSELANKANGAS
YLI-II KARJALANKYLÄ (KIERIKKISUON ETELÄHARJU)
KERTOMUS ARKEOLOGISISTA TUTKIMUKSISTA
VUODELTA 1999

*

Andre Costopoulos & Timo Ylimaunu

Northern Cultures and Societies/Arkeologian laboratorio
OULUN YLIOPISTO
2001

(Sis. Neanderthal
Yli-II 43) MT

SISÄLTÖ

ARKISTOTIEDOT

PERUSKARTTAOTE

JOHDANTO

1

KOORDINAATISTO, KIINTOPISTE JA KOEKUOPAT

2

PÄÄTUTKIMUSALUE

3

LÖYDÖISTÄ

4

KAIVAUSTEN TULOKSISTA

4

KARTAT

LÖYTÖLUETTELO

LUUANALYYSI

ARKISTOTIEDOT

(YLI-IIN KARJALANKYLÄN KIERIKKISUON ETELÄHARJU,
YLI-II 43, KARJALANKYLÄ, KUUSELANKANGAS,
Kivikautisen asuinpaikan tutkimus 18. – 28. toukokuuta 1999.

Kunta: Yli-Ii
Kylä: Karjala
Kohde: (Kierikkisuon Eteläharju) *Kuuselankangas*
Tila: 20:10
Peruskartta: 3512 10 PAHKAKOSKI
Koordinaatit: x=7252 00
y=3450 95
z=59-60
Kiintopiste: Asuinpainanne 4:n länsipuolella,
z=60,13
Arkistoaineisto: Pentti Koivunen & Timo Ylimaunu, Kaivauskertomus
YLI-II 43 Kuuselankangas 1997. Oulun yliopisto,
Yleinen arkeologia. 1998. Originaali Oulun yliopiston
Arkeologian laboratoriossa, kopio Museoviraston
Arkeologian osastolla. SEM-analyysi, Oulun yliopisto,
Elektronioptiikan laitos, 12,12,2000.
Kirjallisuus: Timo Ylimaunu & Andre Costopoulos, Oliko kivikausi
jo varhaismetallikautta? Hiidenkivi 1/1998.
Löydöt: KM 30775:1-3, KM ²33529:1-87
Dokumentaatio: Kartat 5

JOHDANTO

Oulun yliopiston Humanistisen tiedekunnan Northern Cultures and Societies –koulutusohjelma järjesti arkeologisen kaivauskurssin Yli-Iin Karjalankylän ^{Kuuselankankaalla} (Kierikkisuon Eteläharjulla) 18.-28. toukokuuta 1999. Kurssin johtajana toimi PhD Andre Costopoulos ja tutkimusapulaisena Eeva-Riitta Majoinen. Kurssin osanottajat olivat yliopiston kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita.

Opintojakson tarkoituksena oli perehdyttää arkeologisiin kenttätöihin opiskelijoita, jotka opiskelivat joitain muuta pääainetta kuin arkeologiaa. Kurssin aikana opiskelijat osallistuivat kaivamiseen, kaivausten dokumentointiin, näytteiden ottoon, arkeologista metodologiaa käsitteleville luennoille ja ekskursioille.

Tutkimuskohde sijaitsee Kierikkisuon eteläosasta nousevalla, itä-länsisuuntaisella hiekkaharjulla noin 50 metriä Iijoesta pohjoiseen ja 250 metriä etelään Yli-Ii–Pudasjärvi –väliseltä maantieltä (kartta 1). Harju on noin 100 metriä pitkä ja leveimmältä kohdaltaan yli 20 metriä leveä. Harjun korkein kohta kohoaa hieman yli 59 metriä mpy. Harjulla kasvaa harvakseltaan mäntyä ja koivua. Aluskasvillisuutena on varpukasvillisuutta: mustikkaa, puolukkaa ja variksenmarjaa. Maaperä on harjun päällä karkeaa hiekkaa ja alemmilla alueilla se vaihtuu turpeeksi.

Harjun länsipuolella sijaitsee noin 250 metrin päässä laaja, yli 30 asuinpainannetta käsittävä neoliittinen Kuuselankankaan asuinpaikka ja koillispuolella neoliittinen Kierikkikankaan, yli 20 asuinpainannetta käsittävä, asuinpaikka.

Oulun yliopiston arkeologian opiskelijat kartoittivat tutkimuskohteena olevan Kierikkisuon Eteläharjun vuoden 1997 opetuskaivauksilla. Harjun päällä havaittiin viisi asuinpainannetta, pari pienempää kuoppajäännöstä ja yksi moderni kuoppajäännös. Painanne 4:än kaivettiin 2 x 2 metrin kokoinen koekuoppa, josta poistettiin humuskerros. Huuhtoutumiskerrosta kaivettiin vain noin viiden senttimetrin syvyyden, koska kaivamista ei routaisen maaperän takia kannattanut jatkaa syvemmälle. Huuhtoutumiskerroksesta löytyi kupariveitsi sekä kvartssia, yksi raaka-ainekappale ja iskoksia (katso Koivunen & Ylimaunu 1997, Kaivauskertomus).

Tutkimuksen päämääränä oli saada lisätietoa kupariveitsen löytökontekstista, asuinpainanteen ja asuinpaikan iästä. Veitsen metalli on analysoitu Oulun yliopiston Elektroniopitiikan laitoksella (12.12.2000). Metallia todettiin puhtaaksi kupariksi, jossa

on hieman epäpuhtauksia, kuten rautaa, nikkeliä, antimonia ja lyijyä. Löytökorkeuden, noin 60 metriä mpy, perusteella löytö on ajoitettu neoliittiseksi, noin 5000-5300 vuotta vanhaksi (katso T. Ylimaunu & A. Costopoulos, Oliko kivikausi jo varhaismetallikautta?, Hiidenkivi 1/1998). Löytöpaikan ja löytöjen ajoitus perustuu ainoastaan rannasiirtymiseen, mikä takaa lisätutkimukset asuinpaikalla katsottiin tarpeelliseksi.

KOORDINAATISTO, KIINTOPISTE JA KOEKUOPAT

Harjun päälle luotiin pohjois-eteläsuuntainen koordinaatisto. Kiintopiste sijaitsi tutkimuskohteena olleen asuinpainanne 4 länsipuolella. Kiintopisteen koordinaatit olivat 54/108 ja sen korkeus oli z=60.13.

Kenttäkurssi aloitettiin harjanteen koekuopituksella. Harjanteelle tehtiin yhteensä 19 koekuoppaa ja ne sijoittuvat pääasiassa asuinpainanne 4 itäpuolelle (katso kartta 1 ja alla oleva taulukko). Kuoppien koko oli 0,5x0,5 metriä ja pinta-ala 0,25 m².

X	Y	Z	Tulos p=+,n=-	Löytöjä
39	125	59,18	P kvartsia	
44	122	59,49	P kvartsia	
44	130	59,27	P Kvartsia	
45	104	58,84	N	
46	109	59,45	N	
46	112	59,65	N	
46	118	59,34	P kvartsia	
46	125	59,2	P kvartsia	
47	122	59,43	P Kvartsia, kivilajiesine?	
47	130	59,27	P kvartsia	
50	129		N	
50	134	59,06	N	
51	130	58,96	N	
52	115	59,23	P Ydin, kvartsia	
52	120	59,2	P T-mallinen liuskeveitsi, kvartsia	
53	100	59,52	P Kvartsia	
54	103	59,4	N	
56	115	59,1	N	
61	119	58,81	N	

Taulukko 1. Taulukossa on esitetty koekuoppien sijainti (x-,y-,z-koordinaatit), oliko kuopassa merkkejä ihmisen toiminnasta (Tulos) ja muuta sarakkeessa on ainittu mistä koekuopasta T-muotoinen liuskeveitsi löytyi.

Ne koekuopat, joista tuli löytöjä ja selvät merkit ihmistoiminnasta, sijoittuivat harjanteen itäosaan, asuinpainanne 4:n itä- ja kaakkoispuolelle. Yhdestä kuopasta, 52/120 löytyi T-muotoinen liuskeveitsi (KM 33529:45). Koekuopituksen perusteella vaikuttaisi siltä, että asuinpaikan eniten käytetty alue sijoituisi painanne 4:n kaakkoispuolelle. Koekuopitus ei kattanut koko harjannetta, minkä takia tähän tulkintaan täytyy suhtautua varauksellisesti. Kuopitus antaa kuitenkin jonkinlaisen lähtökohdan mahdollisille, tuleville tutkimuksille.

PÄÄTUTKIMUSALUE

Kaivausten päätutkimusalue rajattiin asuinpainne 4:n itäosaan ja se ulottui painanteen keskiosasta itäosan valliin ja vallin itäpuolelle (kartta 1). Kaivausalue oli seitsemän metriä pitkä, kaksi metriä leveä ja se käsitti ruudut 50-51/108-114. Tutkimusalue peitti vuoden 1997 koekuopan, mistä kupariveitsi löytyi. Kaivettaessa pyrittiin seuraamaan luonnollisia kerroksia.

Kaivaminen aloitettiin ojan itäpäästä, mistä löytyi muutamia kvartsi-iskoksia ja palaneita kiviä ruuduista 50-51/113. Kaikki kvartsit ja kivet löytyivät huuhtoutumiskerroksesta.

Ruudusta 51/110 löytyi eniten kvartsi-iskoksia ja jonkin verran palaneita luita. Myös nämä löydöt tulivat esille huuhtoutumiskerroksesta.

Ruudussa 51/111 oli tummempi, mahdollisesti sekoittunut huuhtoutumiskerros, joka oli muodoltaan suorakulmainen (kartta 2). Tummemmalta alueelta ei löytynyt kvartsi-iskoksia, kun sitä vastoin kvartsia tuli väriltään vaaleammalta, häiriintymättömältä alueelta ruudusta 50/111. Suorakulmaisen, tummemman alueen toinen itäpää oli ruudussa 51/113. Muodostelman nurkissa oli ruskeat hiekkaläikät. Muodostelman alapuolisesta rikastumiskerroksesta löytyi palaneita kiviä, kvartsi- ja kvartsiitti-iskoksia. Rikastumiskerroksessa tätä muodostelmaa ei pystytty havaitsemaan (kartta 3). Ruutujen 50-51/112 länsireunaan jätettiin ojan poikki ulottunut profiilipalkki.

Mahdollinen likamaakeskittymä sijoittui asuinpainanteen sisäosaan, ruutuihin 50/108-110, mistä paljastui huuhtoutumiskerroksen alapuolelta tummanruskea hiekkakerros (kartta 4 ja 5). Ruskea hiekkakerros oli 10-20 senttimetriä paksu.

Hiekkakerroksen alapuolella oli vaalea sorakerros. Painanteen vallissa, ruuduissa 50/112-114 ei likamaata ollut havaittavissa.

Enin osa löydöistä, kvartsista ja palaneista luista, tuli asuinpainanteen sisäosista ja ruuduista, joissa oli likamaata. Palaneet luut keskittyivät ruutuihin 50/109-110 ja 51/109-112. Painanteen valista löytyi vain kvartsi-iskoksia.

Tutkimusalue kaivettiin 40 – 60 cm syvyyteen, minkä jälkeen kaivaminen lopetettiin, koska löytöjä ei enää tullut esille.

LÖYDÖISTÄ

Suurimman löytöryhmän muodostavat kvartsi-iskokset, joita löytyi yhteensä 45 kappaletta. Kvartsiitti-iskoksia löytyi seitsemän kappaletta. Liusketta löytyi yhteensä kuusi kappaletta, joista yksi oli T-mallinen veitsi.

Palaneen luumateriaalin analysoi PhD. Markku Niskanen (katso liite luunanalyysi). Tunnistetut luut, 37 kpl, kuuluivat ryhmään nisäkkäät. Näistä 28 tunnistettiin hylkeen (*Phoca sp.*) luiksi ja yksi sorkkaeläimen (*Pentadactyl sp.*) luuksi.

KAIVAUSTEN TULOKSISTA

NoCuSo:n järjestämällä kaivauskurssilla pyrittiin selvittämään aikaisemmin löytyneen kupariveitsen löytökontekstia ja löytämään materiaalia, jonka avulla muinaisjäännöksen ajoittaminen varmentuisi. Tutkimuskohteessa on viisi tai kuusi asuinpainannetta.

Asuinpaikalle kaivettiin yhteensä 19 koekuoppaa, joiden koko oli 0,5 x 0,5 metriä. Näistä kuopista kahdeksasta löytyi merkkejä ihmistoiminnasta ja ne sijoittuivat asuinpainanne 4:n kaakkoispuolelle. Koekuopista löytyi pääasiassa kvartsia, mutta myös yksi T-mallinen liuskeveitsi.

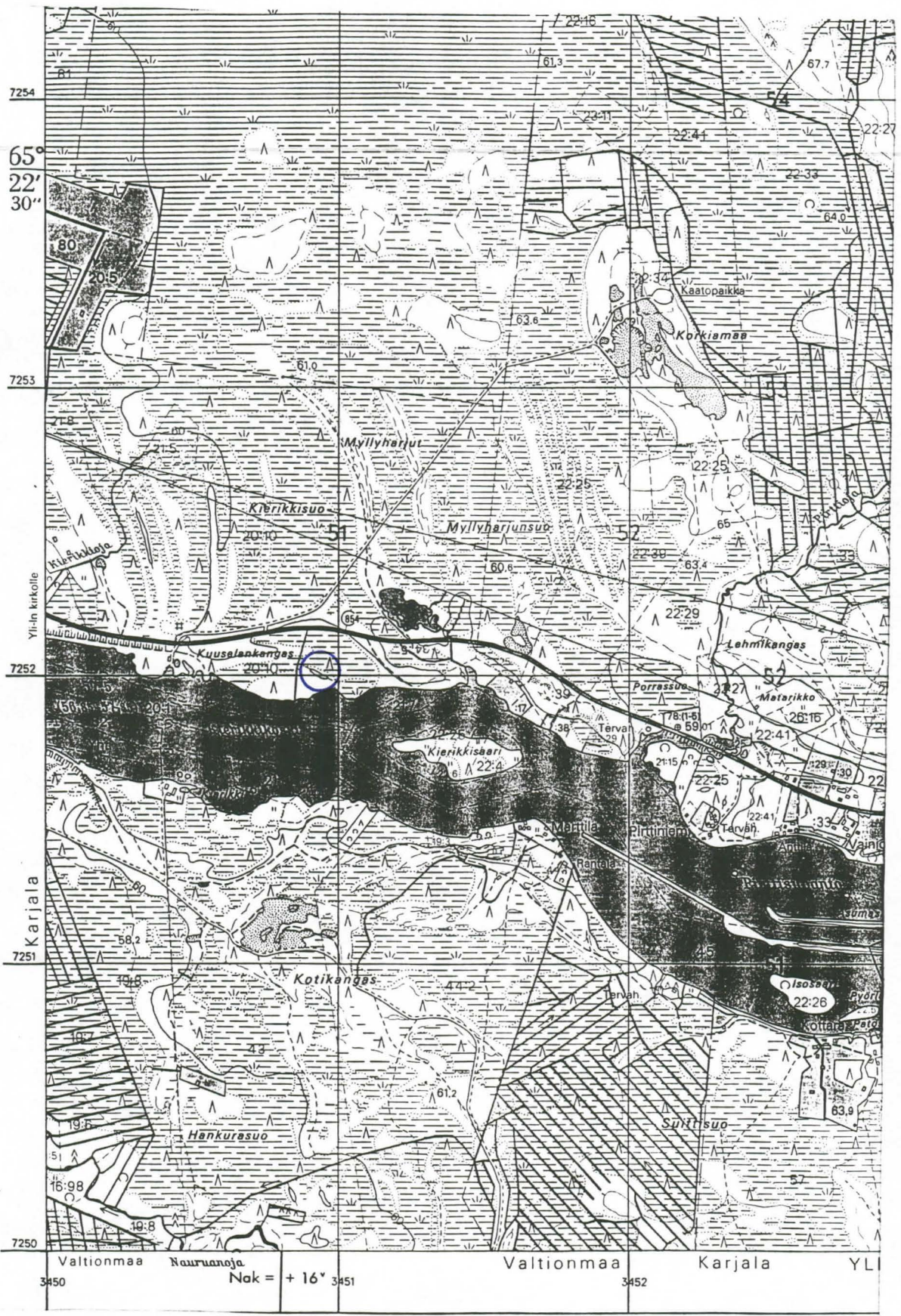
Asuinpainanne 4:än tehtiin varsinainen tutkimusalue, joka oli itä-länsisuunnassa seitsemän metriä pitkä ja pohjois-eteläsuunnassa kaksi metriä leveä. Ojassa havaittiin nelikulmaisen rakennelman jäännökset, jotka tulivat ilmi huuhtoutumiskerrossa.

Nelikulmaisen rakenteesta ei tullut neoliittisia löytöjä, minkä perusteella se ajoittuu nuoremmaksi kuin painanne.

Tutkimuksen päämääränä ollut muinaisjäännöksen ajoittaminen ei tuottanut sellaisia löytöjä, jotta kupariveitsi voitaisiin varmasti ajoittaa neoliittiseksi. Asuinpaikka ja asuinpainanteet ajoittunevat neoliittiseksi rannansiirtymiskronologian perusteella. Paikalla on ollut myös nuorempaa toimintaa, minkä takia kupariveitsee ei voida varmuudella ajoittaa neoliittiseksi.

Oulussa 21.3.2001

Timo Ylimaunu

7254
65°
22'
30"
7253
7252
7251
7250

Yli-in kirkolle

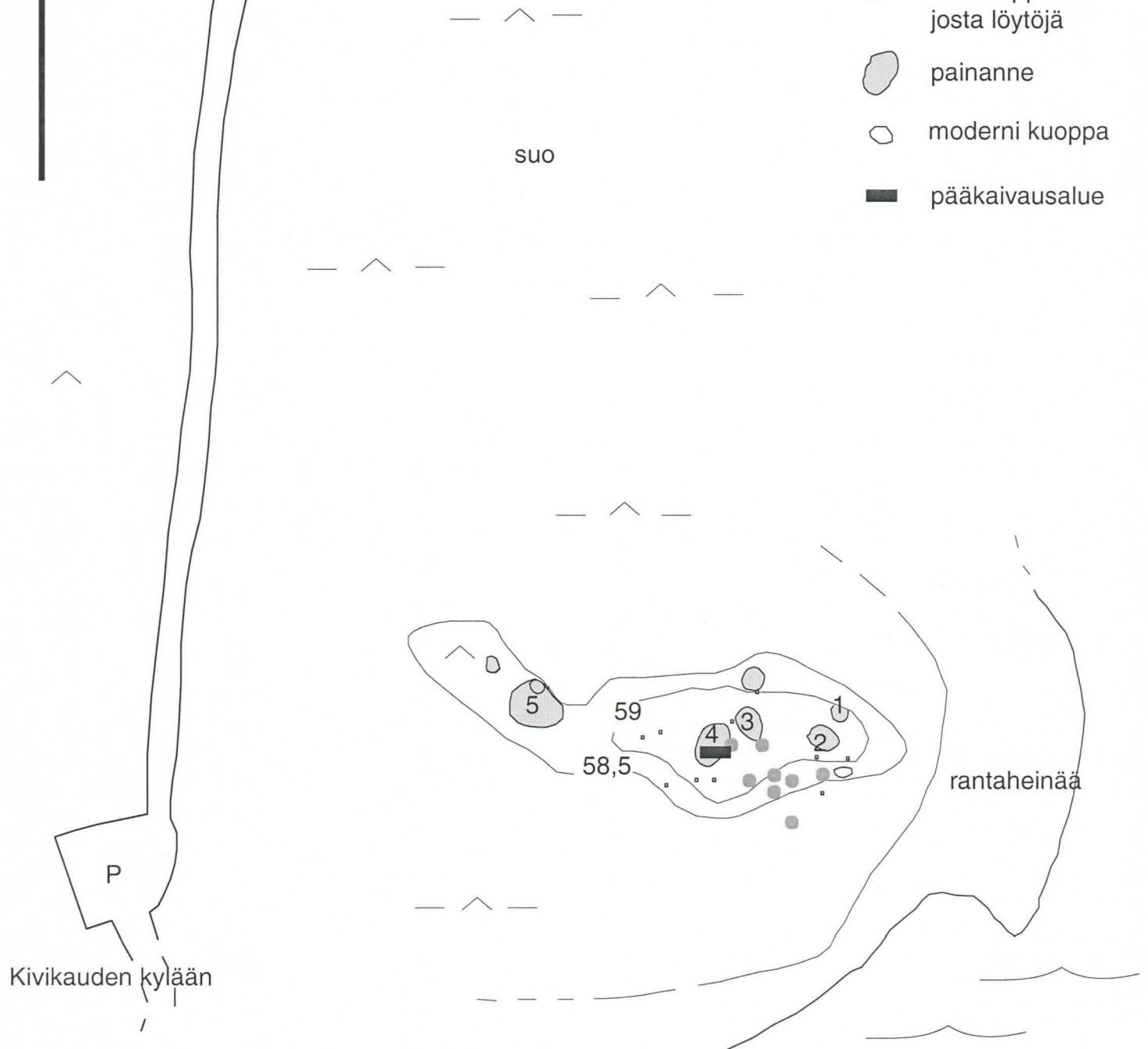
Karjala

Valtionmaa Nauruanoja Nak = + 16° 3451 Valtionmaa 3452 Karjala YLI

Yli-li-Pudasjärvi

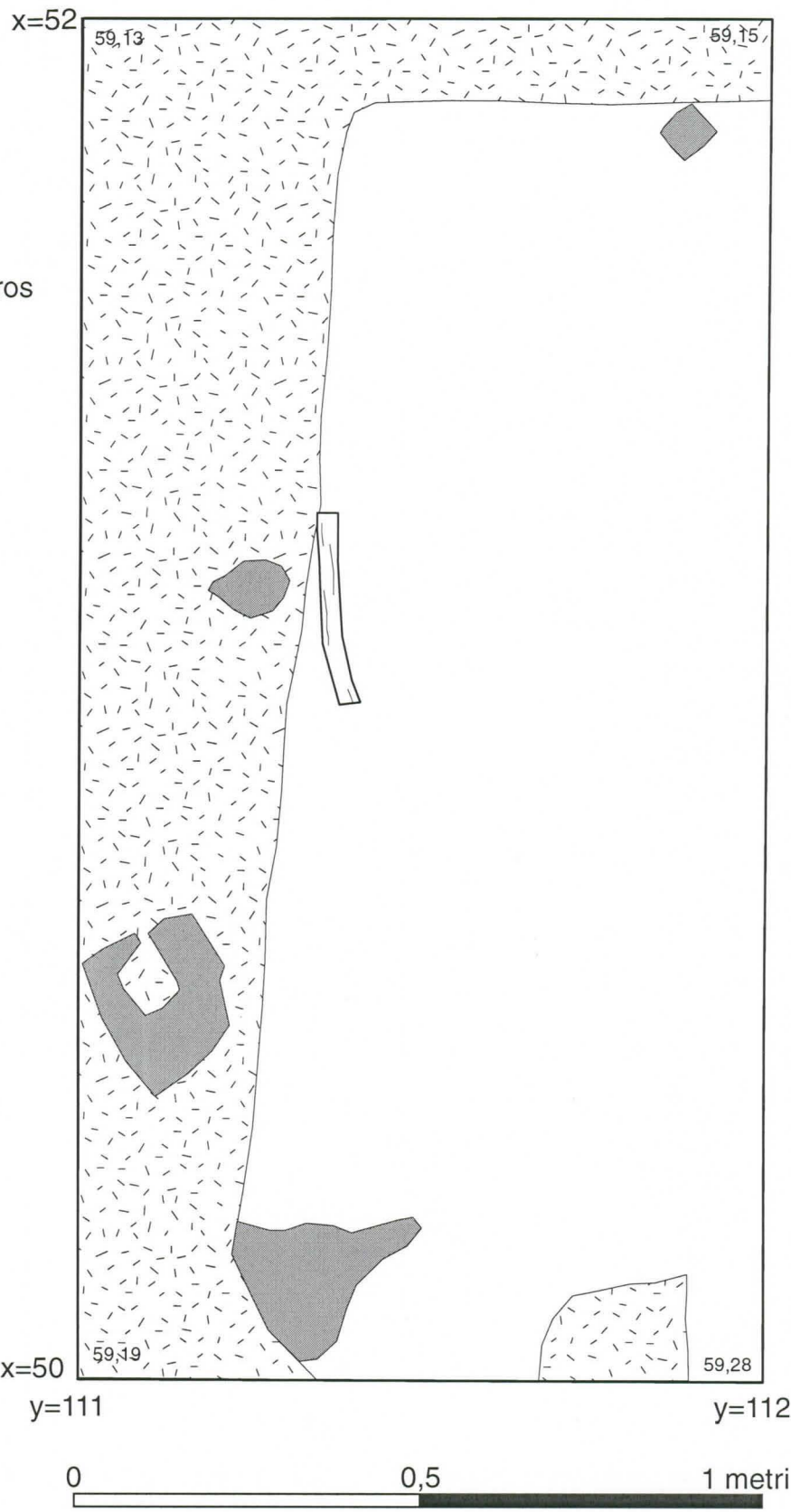

- löydötön koekuoppa
- koekuoppa josta löytöjä
- painanne
- moderni kuoppa
- pääkaivausalue

<p>YLI-II 47 ⁴³ Karjalankylä Andre Costopoulos 1999</p>	<p>Yleiskartta (Kierikkisuo Eteläharju) <i>Kuuselankangas</i></p>	
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI E. Majoinen</p>	<p>ARKEOLOGIAN LABORATORIO, OULUN YLIOPISTO PL 1000 90014 Oulun yliopisto p. 08-553 3238</p>	<p>Kartta 1</p>

- Huuhtoutumiskerros
- Sekoittunut huuhtoutumiskerros
- Rikastumiskerros
- Juuri

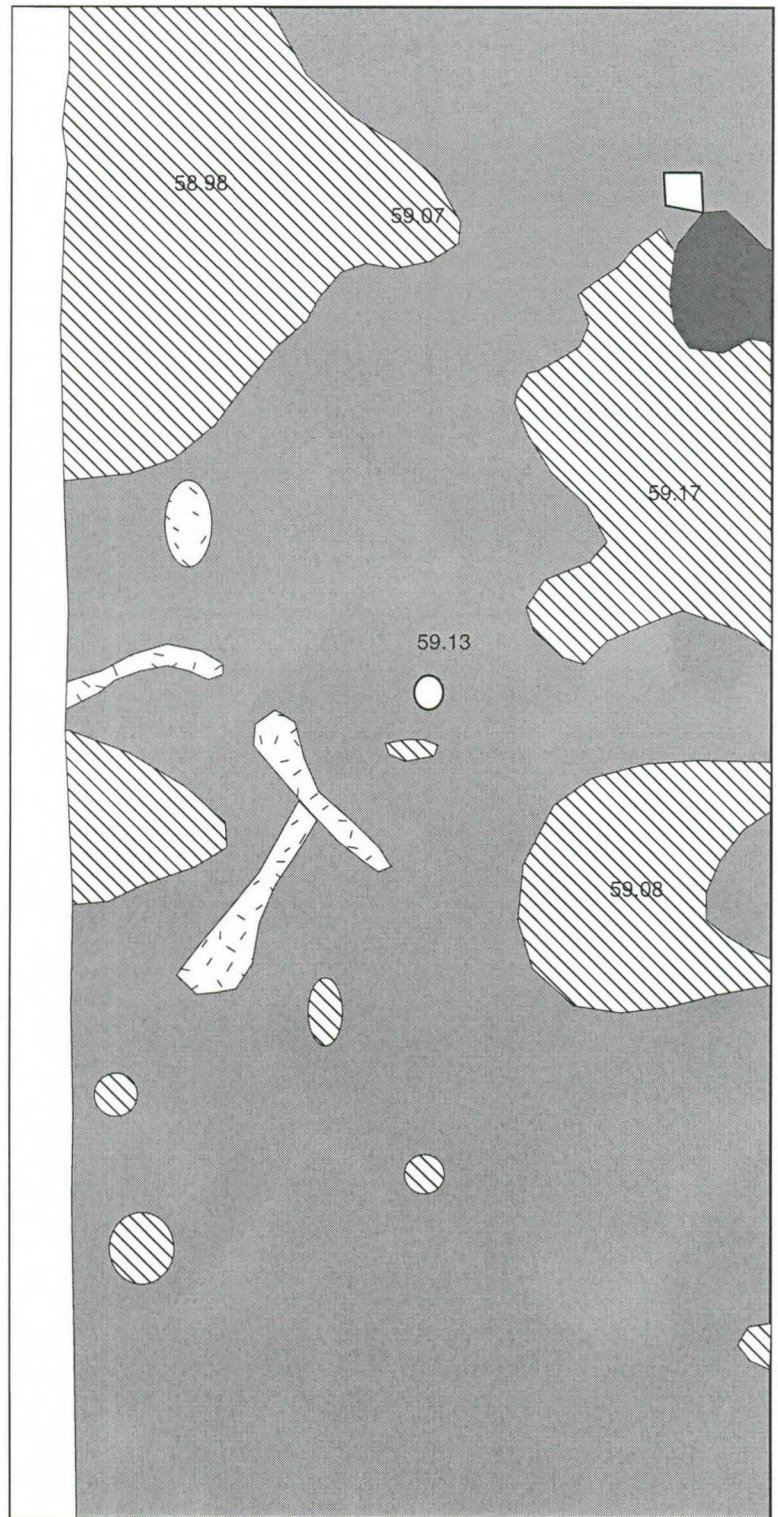
YLI-II 47 ⁴³ <i>Kuuselan kangas</i> (Kierikkisuo, Eteläharju) Andre Costopoulos 1999	Tasokartta Pääkaivausalue, Oja	
MITTAUSDOKUMENTOINTI E. Majoinen	ARKEOLOGIAN LABORATORIO, OULUN YLIOPISTO PL 1000 90014 Oulun yliopisto p. 08-553 3238	Kartta 2

x=52

- kuoppa
- ruosteinen, kova hiekka
- huuhtoutumiskerros
- rikastumiskerros
- kivi

x=50

y=112

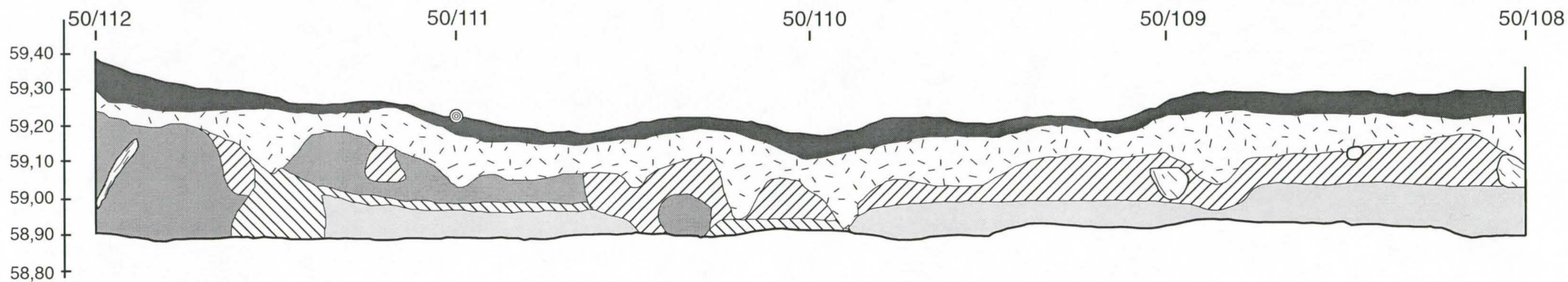
y=113

0

0,5

1 metriä

YLI-II 47 ⁴³ <i>Kuuselan kangas</i> Kierikkisuo, Eteläharju Andre Costopoulos 1999	Tasokartta Pääkaivausalue, Oja	
MITTAUSDOKUMENTOINTI E. Majoinen	ARKEOLOGIAN LABORATORIO, OULUN YLIOPISTO PL 1000 90014 Oulun yliopisto p. 08-553 3238	Kartta 3

- humus
- huuhtoutumiskerros
- ruostemaa
- keltaruskeaa hiekkaa
- keltaruskeaa soraa
- tumman ruskeaa hiekkaa
- juuri
- kivi

YLI-II 47 ⁴³ <i>juuselankangas</i> Kierikkisuo, Eteläharju Andre Costopoulos 1999	Poikkileikkauskartta Eteläprofiili 50/108-112	
MITTAUSDOKUMENTOINTI E. Majoinen	ARKEOLOGIAN LABORATORIO, OULUN YLIOPISTO PL 1000 90014 Oulun yliopisto p. 08-553 3238	
	Kartta 4	

Northern Cultures and Societies
Archaeological Field School, 1999

Director: Andre Costopoulos, Ph.D.
Assistant: Eeva-Riita Majoinen
Bones analyzed by Markku Niskanen, Ph.D.
identifiable faunal remains

Site	ID	X	Y	order	genus	bone ID	Weight (g)
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	4,01	112	51	mammalia	Phoca sp.	proximal shaft, metacarpal or metatarsal?	0.13
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	32,01	109	51	mammalia	Phoca sp.	tarsal phalange, complete	1. loka
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	32,02	109	51	mammalia	Phoca sp.	tarsal phalange, distal end	0.24
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	32,03	109	51	mammalia	Phoca sp.	tarsal nail phalange	0.07
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	32,04	109	51	mammalia	Phoca sp.	distal carpal or tarsal	0.15
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	32,05	109	51	mammalia	Phoca sp.	phalange shaft	0.45
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	37,01	110	51	mammalia		undiagnostic mammalian bone	0.15
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	38,01	109	51	mammalia	Phoca sp.	distal metacarpal or metatarsal	0.14
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	47,01	109	50	mammalia		undiagnostic mammalian bone	0.05
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	48,01	110	50	mammalia	Phoca sp.	tarsal phalange, proximal end missing	0.85
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	48,02	110	50	mammalia	Phoca sp.	tarsal phalange	0.38
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	48,03	110	50	mammalia	Phoca sp.	tarsal nail phalange	0.31
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,01	110	51	mammalia	Phoca sp.	phalange	0.29
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,02	110	51	mammalia	Phoca sp.	phalange	0.18
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,03	110	51	mammalia	Phoca sp.	phalange	0.11
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,04	110	51	mammalia	Phoca sp.	proximal phalange	0.49
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,05	110	51	mammalia	Phoca sp.	proximal metatarsal or metacarpal?	0.25
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,06	110	51	mammalia		rib fragment	0.23
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,07	110	51	mammalia	Phoca sp.	Metacarpal III proximal end	0.44
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,10	110	51	mammalia	Phoca sp.	proximal phalange	
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,11	110	51	mammalia	Phoca sp.	proximal metatarsal or metacarpal?	
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,12	110	51	mammalia		rib fragment	
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	59,13	110	51	mammalia	Phoca sp.	Metacarpal III proximal end	
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	60,01	110	50	mammalia	Phoca sp.	Carpal phalange	0.32
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	60,02	110	50	mammalia	Phoca sp.	Phalange, proximal end	0.47
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	60,03	110	50	mammalia	Phoca sp.	Phalange	0.54
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	60,04	110	50	mammalia	Phoca sp.	nail phalange	0.14
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	60,05	110	50	mammalia		rib fragment	0.20
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	61,01	110	51	mammalia		undiagnostic mammalian bone	0.93
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	62,01	109	50	mammalia	Phoca sp.	Carpal phalange	0.75
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	62,02	109	50	mammalia	Phoca sp.	phalange (carpal?)	0.79
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	62,03	109	50	mammalia	Phoca sp.	nail phalange	0.20
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	62,04	109	50	mammalia	Phoca sp.	epiphysis of phalange	0.11
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	62,05	109	50	mammalia	Pentadactyl	carpal	0.50
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	62,06	109	50	mammalia		rib fragment	0.12
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	70,01	111	51	mammalia	Phoca sp.	tarsal phalange (proximal half)	0.54
Yli-li Kierikkisuo Eteläharju	82,01	112	51	mammalia		undiagnostic mammalian bone	0.23

kuuselankangas